

Krigen 1864

Jens Nielsen

Jeg er født den 4. Januar 1839 i Norring, Folby Sogn, Sabro Herre. 1861 blev jeg udskrevet paa Session i Randers som Trainkonstabel, indkaldt til Tjeneste den 10. Maj 1862 i Rendsborg, hvor jeg blev tildelt 2. Artilleriregiments 11. Bateria med Nr. 77, og blev hjemmitteret den 1. Oktober 1863. Men Friheden blev kun kort; thi allerede den 27. Oktober kom der Ordre til mig om uopholdelig at møde i Rendsborg. Jeg fik, saa vidt jeg husker, 8 Rigsdaler til Marchpenge, og med dem i Lommen vandrede jeg saa paa min Fod til Aarhus, hvorfra jeg saa sammen med andre indkaldte sejlede over Korsør til Kiel. Paa Tøjhuset i Rendsborg fik vi saa udleveret Mundering, Vaaben og tre Heste hver. Et Detachment blev saa indkvarteret i Landsbyen Vester Griinfelt, hvor jeg var indtil den 15. November. Jeg og nogle flere laa paa en almindelig holstensk Bondegaard, der som bekendt kun bestaar af et Hus. Vi laa to Mand i en Seng, der stod tæt op til Arnestedet. Naar Folkene om Morgenen begyndte at fyre maatte vi skynde os med at komme op, for saa røg det slemt. Om Dagen havde vi Køre- og Rideøvleser, og vi kørte tre Hold Heste til i den Tid. Jeg var Forrider ved første Kanon.

Den 15. November blev jeg sendt som Ordonans til Rendsborg, hvor jeg inde i et Værtshus blev Vidne til Spetakler og Slagsmaal mellem Soldater og civile. Jeg fik Ordre med til Detachmentet, at det skulde møde i Rendsborg for at aflægge Ed til den nye Konge. Under denne højtidelige Akt holdt vi med Front mod Regimentschefen, Oberst Vahl, medens Auditøren læste Edsformularen op, og vi rakte tre Fingre i Vejret. Derefter red vi tilbage til Kvarteret. Batterichefen var Kaptain Fallesen.

Ved Batteriet var der en Løjtnant Greiner, som jeg, medens jeg var Ordonans fik Ordre til at møde hos. Jeg fik der Befaling til at melde mig hos Foureren og derefter møde hos Løjtnanten i Marchfærdig Stand om Aftenen Kl. 8. Foureren udbetalte mig 24 Skilling; hvorefter Løjtnanten og jeg kørte fra Rendsborg til Kiel, hvorfra vi skulde sejle til Korsør for at modtage 320 Heste. Det var stærk Storm og vi maatte vente paa Skibsbroen i omtrent 2 Timer efter Damperen. Jeg talte med en Del Soldater fra 1. Regiment, der trøstede os med, at vi aldrig vilde komme levende til Korsør i dette frygtelige Vejr. Endelig kom vi da af Sted, og jeg gik ned i Lasten, hvor jeg var ganske alene. Om Morgenen tidlig ankom vi til Korsør, hvor vi opholdt os i 8 Dage. Vi boede paa en Gæstgivergaard, hvor Opholdet var meget dyrt, blandt andet mindes jeg, at en Kop Kaffe kostede 1 Mark. Der kom saa i disse Dage Bønder med Heste fra Sjælland, samt Trainkonstabler fra København, det var indkaldt Mandskab, der skulde passe Hestene, og hver Mand fik 3-4 Heste at passe. Der kom saa Telegram, at vi skulde rejse til Rendsborg. Hestene blev saa bragt om Bord paa 2 eller 3 Transportbaade, som en Damper havde paa Slæb. Vi kunde ingen Lods faa med fra Korsør, og maatte derfor hjælpe os, som vi bedst kunde. To Mand, der var svøbt ind i Skind, maatte saa lodde og raabe op til os, hvor dybt Vandet var.

Vi ankom til Nyborg om Aftenen Kl. 9-10, hvor vi gik i Land med Hestene, og fortsatte straks Rejsen til Odense, hvortil vi ankom et Par Timer efter Midnat. Jeg blev indkvarteret et sted i Vestergade, hvor jeg fik en Karl og en Pige kaldt op. Efter at der var fourageret, blev jeg beværtet med Ribbenssteg og Pølse. Allerede Kl. 6 gik Turen til Middelfart, hvor vi opholdt os til den følgende Morgen Kl. 3, saa begyndte Færgen at sejle til Snoghøj til Kongebroen. Der kunde ikke være mere end 12 Heste i en Baad, og jeg kom ikke over før hen paa Eftermiddagen. Fra Snoghøj red vi gennem Kolding, Haderslev, Aabenraa og Flensborg; i disse Byer var vi indkvarteret om Natten. I Flensborg kom der Telegram til Løjtnanten om straks

at komme til Rendsborg. Han forlod os saa, og en Overfyrværker Blasius overtog Kommandoen og førte os til Rendsborg.

Efter Ankomsten til Rendsborg fik vi Marchordre til Neumiinster, hvor vi var indkvarteret i 2 Dage. Vi marcherede 5 Mil paa en Dag, og jeg fik der en ny hvid Hest. Sammen med 21. Infanteriregiment fik vi et Halvbatteri, Ordre til at drage efter Kiel. Undervejs sluttede 6. Dragonregiment sig til os, og vi fik Meddelelse om, at Forbundstropperne stod ved Pløen, og at 14. Regiment, det var Folk fra Lauenborg, havde kastet Vaabnene. Der blev kørt 4 Kanoner op og gjort færdig til Skydning. Saa delte Regimentet sig og de fleste Menige løb over til Tyskerne. Vi kørte saa videre efter Kiel. En Morgenstund holdt vi Hvil ved en Skov. En Løjtnant af Dragonerne bad os om en Snaps, som han fik og betalte med 2 Lybskskilling. Det var Frostvejr og haard Kulde. Konstablerne frøs og bad om Tilladelse til at løbe; men en af dem kunde ikke følge med, og en anden blev kørt ihjel. Vi maatte jo have ham samlet med. Ved Synet af Blodet blev jeg syg, saa to Dragoner maatte hjælpe mig. Man beskylder mig for at være fuld.

Da vi kom til Kiel, blev Kanonerne kørt op paa den store Eksercerplads, hvor et Kompagni af 8. regiment slog Kreds om dem. Nytaarsaften ankom vi til Byen Holsete i Slesvig, og over Milsunde kom vi til Fiissing, hvor vi laa indkvarteret nogle Dage. Saa fik vi Ordre om at rykke ud til store Dannevirke. Paa Vejen der ud mødte vi Kongen, som vi paraderede for. Derefter laa vi indkvarteret i Bustrup, indtil Krigen udbrød.

Den 31. Januar var vi paa Forpost ved Røde Kro sammen med 19. Regiment. 1. Februar blev vi afløst af 12. Bateria. Vore 6 Kanoner laa saa paa Gottorp og 2 ved Jagel. Natten mellem den 3. og 4. Februar var vi ude i Forværket ved Bustrup med 6 Kanoner. Kl. 2 kom der Ordre til Gottorp om at sadle op. Ved Vedelspang tog Østerrigerne en Kanon. Der blev skudt en Hest, og en Konstabel blev saaret, idet han fik en kugle gennem den ene Arm. Vi havde en haard Kamp med Østerrigerne. Vor Løjtnant holdt vagt ved Kanonerne, medens Mandskabet havde Frihed. Saa viste der sig en Rytter paa Kongehøjen, og Mandskabet kom til i en fart, medens Løjtnanten slev rettede en Kanon. Der blev skudt og Personen på Højen faldt. Løjtnanten red foran op ad Grethevolden udenfor Bustrup. En Reservekorporal blev skudt, og en Kugle gik igennem en Mands Chako. Idet to Kanoner blev kørt op paa Grethevolden, trimlede en af dem ned, idet Hestene blev sky. Et af Vognens bagerste Hjul var gaaet i Stykker, og nogle vilde have Hestene skudt; men det hele kom dog paa Benene igen. Østerrigerne blev slaaet tilbage. Rygter, der fortalte, at Fjenden havde taget Skanserne, passede ikke.

Vi fik Ordre til at pakke op og drage Nord paa, hvorved jeg opdagede, at mit Strigletøj var bleven borte. Idet vi passerede gennem Bustrup, blev der væltet to Rækker Træer over Vejen, samt lagt Plove, Harver og spanske Ryttere (tykke Bjelker med Pigge). Paa Vejen til Flensborg traf vi to Kanoner og to Ammunitionsvogne, som vi skulde have med. I en Landsby, vi kom til, fik Løjtnanten nogle af de Heste, vi havde mistet, erstattet med Bønderheste. Vi kom gennem en Skov, hvor Vejen var meget glat, og idet vi passerede ned ad en Bakke, lagde jeg en Pels, som tilhørte Løjtnanten, paa en Ammunitionsvogn. Da vi lidt efter kom til en Kro, i Kanten af Skoven ved Oversø, opdagede jeg, at Pelsen var glemt. Jeg tænkte straks, at Tyskerne naturligvis havde taget den, og gik et Stykke tilbage; men saa mødte jeg Infanteriet, der kom med baade Kanoner, Ammunitionsvogne og Pelsen. Vi fik en Kop Kaffe i Kroen. Da vi kom over til Bakken paa den anden Side af Oversø, skød Tyskerne paa os. Løjtnanten stod med Kikkerten mellem de to Kanoner, og der blev fyret nogle Skud; men saa kom der en løbende, som raabte, at Fjenden stormede; saa kørte vi tilbage bag Bilskov. Det var nu blevet saa mørkt, at der maatte sigtes efter Tyskernes Ild. Men saa gik 1. og 11. Regiment paa med Bajonetter og Kolbeslag.

Vi kom saa til Flensborg, som vi passerede uden om, forbi nogle Grusgrave. Løjtnanten satte sig op at køre, og da jeg, foruden min egen, tillige havde en Hest, der tilhørte en Underkorporal, der var falden ved Sankelmark, havde jeg nu tre Heste at trække med. Jeg var meget Sulten, træt og søvnig. Der kom nu en Infanterist, som fik Underkorporalens Hest. Jeg satte mig saa op og faldt i Søvn. Da jeg vaagnede var det hele borte. Først traf jeg Infanteristen. Saa kom vi til en Kro, hvor vi forlange Spise; men der var intet af faa. Af Sted drog vi igen med de tre Heste og kom endelig til Delingen. Der blev sagt, at Tyskerne vilde omgaa os. Vi blev stillet op paa en Bakke, Bøndervogne, Train, og det hele blev væltet for os, medens Sneen føg omkring os. Endelig kom der Melding om, at Tyskerne var stoppet, saa vi kunde drage videre efter Als. Underkorporalens Hest faldt saa tit, saa jeg begyndte at tvivle paa, om den kunde vinde med. Naar den imellem lagde sig, dækkede jeg den til. Men naar jeg saa trak af Sted med de andre, gjorde den sig al mulig Anstrengelse for at vinde med. Jeg kunde saa ikke nænne at gaa fra den, og det lykkedes mig ogsaa at faa dem med alle tre. Infanteristen var imidlertid gaaet sin Vej.

Ud paa natten ankom vi til Sønderborg. Da vi kom til Graasten, mente vi, at det maatte være Sønderborg, men fik saa den nedslaaende Meddelelse, at der endnu var to Mil til Vejs ende. De to Kanoner blev kørt op bag Byen, og der blev spændt fra. Vi skulde melde os til Overkommandoen. Jeg maatte vente længe, indtil jeg fik Ordre om at gaa til Sønderborg Ladegaard, som det kneb svært med at finde, og jeg maatte spørge mig for nogle Gange under Vejs. Da jeg saa endelig fandt dertil, var der fyldt alle Vegne. Jeg trak omkring saa længe, til jeg fandt et Fløjhus, hvor der var saa meget Rum, at jeg lige kunde putte Hestene ind. Jeg satte mig paa Knæene foran dem og faldt i Søvn.

Da jeg vaagnede gjaldt det naturligvis om af faa noget til Livets Ophold. Men der var intet af faa fat paa. Der vag lagt Tønder ud med Brændevin, men de var tømte eller ituslaaede. Jeg gik igen ud efter Ladegaarden og mødte en civil Mand, som fortalte, at der laa en Tønde Brændevin ude paa en Mark. En Flok Infanterister stormede allerede der ud; der blev slaaet Hul paa Tønden, og vi forsynede os. Paa Vejen tilbage mødte jeg en Bekendt, en Underkorporal fra 13. bAtteri, der havde Brød og lidt Flæsk, som blev stegt, og saa fik vi os et godt Maaltid. Jeg har aldrig set Manden siden.

Saa nær som 5-6 Dage, som vi tilbragte i Tandslet, laa vi hele Tiden indtil den 18. April paa Ladegaarden. Den 17. April om aftenen tog de to Kanoner fra os. Min Broder faldt den 18. i Skanse Nr. 2. Jeg selv blev saaret ved Dybbøl, men mærkede ikke til noget, før jeg saa Blodet løbe ned ad Sabelskeden. Der sprang ogsaa tre Granater næsten paa en Gang. 3. Paaskedag blev min Sadelknap ramt af en Granatstump. Naar Kanonerne var i Skanserne, sad vi paa Hælene foran Hestene. Den 18. April havde Batteriet Stilling syd for Sønderborg, hvorfra vi beskød Fjenden. En Mølle, der laa bagved os, kom i Brand, og Heden blev saa stærk, at Konstablerne maatte forlade Kanonerne. Men da Kaptain Fallesen kaldte Frivillige frem, meldte der sig straks en hel Del.

Da vi kørte gennem Sønderborg, røg Granater og Tagsten om Ørerne paa os. En Trainkonstabel og en Hest blev skudt og to Heste saarede. Vi søgte nu Dækning i Bosse ved Skansen, hvor vi laa hele Tiden efter Dybbøls Fald, indtil vi omkring ved 1. Maj blev overført til Fyn. Vi havde faaet to Kanoner skudt i Stykker ved Dybbøl; men efter 18. April fik vi to nye.

Medens vi var paa Als blev min hvide Hest syg, og Dyrlægen gav Ordre til, at den skulde slagtes, hvilket besørgeades af en Konstabel, der af Profession var Slagter. Jeg fik saa en ny Hest, der var ulærd. I Begyndelsen havde jeg lidt Tummel med den; men den blev alligevel til sidst en ganske dygtig Hest.

Vi blev sejlet over til Faaborg med Damper og Transportbaade, men kom med det samme ud paa Landet til Landsbyen Kjøng, hvor vi laa indkvarteret i nogle Dage. Jeg havde et godt Kvarter hos en Gaardmand. Paa Nakkebølle laa vi i 5 Uger, og i den Tid var der Vaabenhvile. Derfra drog vi til Middelfart og blev en Tid indkvarteret i Byerne Røgle og Stauerby, hvor vi havde det godt. Stranden fra Middelfart til Baaring Vig var besat, og vi var paa Forpost hver Nat, et Halvbatteri i hver andet Døgn.

Den sidste Tid, indtil vi blev Permitteret, var vi indkvarteret i Espe og paa Nybøllegaard, hvor jeg laante et Sæt civilt Tøj, da mit eget var stjaalet. Vi var 24 Mand, som ønskede Befordring til Nyborg. Vi laante saa Batteriet Heste og en lang Vogn med Halm af Manden, hvor vi var indkvarteret. Løjtnanten tog pænt afsked og holdt en Tale til os. Vi sejlede saa fra Nyborg til Korsør og videre derfra til Aarhus, hvorfra vi saa kørte med Toget til Hadsten.

Under Felttoget blev Soldaterne tit befængte med Utøj, Fnat og andre lignende Sygdomme. Jeg var dog saa nogenlunde heldig med at undgaa den Slags, da jeg som Oppasser for Løjtnanten havde Adkomst til at faa mit Tøj vakset. Et Par Gange gik det dog galt. Medens vi var paa Als, tog vi et Sted noget Havre i en Lade til Hestene. Bagefter hørte vi saa, at der havde ligget Mandskab indkvarteret i Laden flere Gange, og det viste sig virkelig, at der var Utøj i Havren, som vi blev befængt med. I Espe kom jeg til at ligge i Seng sammen med en Trainkusk, som paa mit Spørgsmaal forsikrede, at han var ren. Men det viste sig, at Fyren havde Fnat, saa jeg blev smittet og maatte til Lægen, der dog ikke mente, at jeg fejlede noget. Saa søgte jeg til en klog Mand, der gav mig en Krukke Salve til at smøre Kroppen med. Jeg gav 5 Mark for Salven, Kuren varede i 3 Dage, og den hjalp; men jeg kom til at lugte saa skrækeligt, at jeg maatte bruge Moskuspulver til at borttage Lugten.

Uddrag af Veteranhistorier fra 1864 samlet og udgivet af J. Jacobsen. Silkeborg.